

Tað strandaða skipið í Svínoy í 1804

– og dómir um smáhandil og loynihandil

The stranded ship in Svínoy in 1804

– and examples of small-scale shopping and smuggling

Rolf Guttesen

Department of Geosciences and Natural Resource Management,
University of Copenhagen. Øster Voldgade 10, DK-1350 Copenhagen K

Department of History and Social Sciences. University of the Faroe Islands. Jónas Broncks gøta 25,
FO-100 Tórshavn. Email: rolf@setur.fo

Úrtak

Tann 14. februar í 1804 strandaði eitt stórt skip í Svínoy við dýrabarari last av klædnastoffi og tekstil. Nógv av hesum varð bjargað uppá land, áðrenn tað í eini ódn bleiv knúst. Skipið æt Venus frá Sundsvall í Svøríki; skipari var Sam. Dryselius. Men lítið og einki er skrivað um hesa hending, hóast sjáldan ella ongantið er størri ella dýrari vørunøgd komin inn í landið. Hon bleiv seld á uppboði, og tað sum er skrivað í ”Auctiónsprotokollina” gevur eina frálíka mynd av hesum, hvørjar vørur vóru í lastini, hvørjir persónar keyptu, hvat teir keyptu og hvat ið prísurin var. Meira enn 5000 lutir vórðu bjargaðir í land, og selt var tilsamans fyri meira enn 12.000 Ríkisdálar. (Til samanberingar: 1 tunna av bygg kostaði vanligu umleið 5 Rdl) Teir sum keyptu størstu nøgdir, mest embætismenn, hava ikki ber keypt til egið brúk. – Greinin skal í fyrsta lagi lýsa hendingina og hvat ið fór fram á uppboðssølunum. Harnæst verður roynt at greina, hvagar ið alt hetta

klædnastoffið fór. Her verður gjørt vart við, at smásøla innanlanda ikki var tað sama sum loynihandil. Eitt, sum kann skjalprógvast, er at Poul P. Nolsøe ólógliga hevur útflutt eina nøgd av Manchester-stoffi til Norra. Men hildið verður, at nógv av stoffinum, var selt í býti við bundnar troyggjur og síðan sent av landinum sum sendingsgóðs við skipunum hjá Kongaliga Handlinum.

Summary

On February 14th in 1804 a ship ran aground on Svínoy with a precious cargo of cloth and other textile commodities. Large amounts of these commodities were saved before the ship in a following storm was crushed. The ship was named Venus from Sundsvall in Sweden, and the captain was Sam. Dryselius. But, remarkably, very little is written about this event, despite the fact that it was perhaps the largest and most valuable cargo ever brought ashore. It

was, after a thorough registration of every item, put up for auction, and every detail of this is written in a minute book which gives us a detailed picture of the content of the cargo, the list of persons that were buying, and what were the prices. More than 5000 items were saved and sold for more than 12.000 Rigsdaler (In comparison, the price of 1 barrel of barley was around 5 Rdl). The local officials bought the largest amounts, but it can not have been for their own consumption alone. – The article shall in the first place clear up the event and illuminate the auctions. The next problem is to attempt to follow how and where the commodities were forwarded. It is stressed that small-scale shopping is not the same as illicit traffic. One event can be documented. The skipper Poul P. Nolsøe brought an amount of Manchester-cloth to Norway, and sold it to a merchant there. This is undoubtedly an incidence of smuggling. But the assumption is put forward that most of this cloth and textile was sold in exchange for sweaters that were shipped to Denmark as "sendingsgoods" (private commodities shipped by the Royal Trade Monopoly).

1. Forsøgan og umhvörvið

Í 1804 strandaði eitt stórt skip í Svínoy. Nógv av lastini, sum mest var klædnastoff og tekstil, varð bjargað í land og selt á uppboði. Men lítið og einki er skrivað um hesa hending. Hetta kann tykjast lægið, tí sjáldan ella ongantíð hefur størri og dýrari vørunøgd verið seld á uppboði í Føroyum. Men í samtíðini hefur henda hending havt stóra ávirkan. Eitt nú er hendingin byrjan til og grundarlag undir Fuglakvæðinum, sum Poul Poulsen Nolsøe, vanligi nevndur Nólsoyar-Páll, sigst at hava yrkt. Í 4. ørindi sigur hann: "*Sildavaðið grimt*

og stórt úti á Aldansfirði." Jakob Jakobsen (1912/1966:237) sigur í eini fótnotu til hetta, at "*her man helst vera meint við Svínoyarfjørð.*"

Hendingin fór fram í einum samfelag, sum enn umleið ár 1800 var lítið, gott 5.200 íbúgv, og viðbrekið úti í økumenisku periferiini, tá tað kemur bæði til samferðslu og framleiðslutreytir. Landbrúkið var høvuðsvinnuvegur við neyta- og seyðahaldi. Nakað av korni bleiv velt, men framleiðslan var svingandi og góðskan ofta vánalig. Vanliga varð innflutt einar 3 ferðir so nógv sum heimaframleiðslan. Mjólk frá neytunum, sum um veturin livdu av hoynum, sum bøurin kundi framleiða, var tann størsta og mest stabila dagliga kaloriukeldan (Guttesen 1999). Ull virkað til hosur var størsta útflutningsvøran. Útróður og fuglaveiða vóru eitt ískoyti í nøkrum bygðum, men eisini við skiftandi úrslitið. Grind var í góðum árum eitt gott ískoyti, men kundi hvørva í longum tíðarskeiðum. Allur út- og innflutningur lá í hondum á Kongaliga Monopol-handlinum, sum hevði sæti í Tinganesi í Havn. Ímóti monopolrættinum hevði Handilin skyldu at veita allar tær vørur, sum fólkkið hevði brúk fyri. Samfelagsligir stættir vóru – Jarðarbrúkarar: bøndur, bæði kongs og óðals; traðarmenn vóru enn ikki mangir í tali. – Embætismenn: lögmaður, fúti, sorin-skrivari, kommandantur, handilsforvaltari og prestar. Flestu høvdu embætisgarð, og eisini fasta lön – Fæloysingar: Fátæk fólk í Havn, sum livdu av fyrifallandi arbeiði, og soldatar, sum høvdu fasta lön. Hartil koma tæna-stufólkini á gørdunum og nakrir mill-

umbólkar. Nakað meira er gjört burturúr hesum spurningi um stætta- ella klassa-uppbýti, og hvussu tað sæst aftur í teirra førleika og áhugi at ognar sær lutir av tí bjargaða góðsinum í deild 8. Samfelags-bygnaðurin verður eisini viðgjørdur í Guttesen (2016:20-49) og Guttesen (1987).

2. Problemformulering

Nakrar fáar keldur benda á, at strandaða skipið í Svínoy í 1804 hevði stóra og dýra last, ið bleiv bjargað í land og seld á auctión, og hetta á ymsan hátt kom at ávirka samfelagið. Uppgávan í hesi grein er mest explorativ og empirisk, og problemíð kann tí ikki formuleraast sum ein spurningur ella eina hypotesu.

Royndin er at fáa nakað konkret at vita um hetta skip, hvat var í lastini, hvussu bjargingin fór fram, hvussu tað bjargaða góðsið bleiv selt, hvør ið keypti. Men eisini at vita hvørja ávirkan hetta annars fekk.

3. Tað, sum er skrivað um Svínoyarskipið

Annars er lítið skrivað higartil um hesa merkisverdu hending, sum tá í tíðini man hava verið nógv umtalað. Eg skal stutt endurgeva úr hesum keldum.

3.1 Hansen

Símin Hansen hevur eina stutta síðu um hendingina (Hansen 1966:46-47). Hann sigur frá, at svíningar vóru varir við eitt strandað skip, sum lá eysturi millum Gjárir við Nýggjurð. Teir fóru út við báti at vita hvussu skilið var. Veðrið var gott, og ein

maður fór upp á skipið, men fann ongan livandi – bert ein deyðan mann, sum lá í koyggjuni; hann var seinni førður á land og grivin í kirkjugarðinum. Lúkurnar vóru skalkaðar til.

Fleiri bátar komu á staðið, eisini fugloyingar, sum høvdu sæð skipið koma rekandi. Lastin varð opnað, og teir sóu, at *”skipið er stúvandi fult av toy, og tað var ikki eiti á toy, bæði úr silki, bummull og ull, alt av besta slaggi og í teim fagrastu litum.”* Nógv var ført í land í Svínoy, men triðja dagin, sigur Hansen, brast illveður á, og skipið fór í spønir. Eftir hetta fór tað, sum eftir var í lastini, rekandi um fjørðin: *”Toyboltarnir flotnaðu upp, rullaðu seg út og breiddu seg sum eitt fagurlitað teppi norð gjøgnum fjørðin.”* Hansen (1966) tykist at byggja á frasagnir, sum fólk í Svínoy mintust um hendingina, og hann vísir ikki til nakað skjalatilfar.

3.2 Jakobsen

Jakob Jakobsen (1912/66:66-69) hevur eina frásøgn, sum leggur ymiskt aftrat. Hann skrivar: *”Í februar mánaði í hesum ári breytst eitt ógviliga stórt Eingilskt keypmansskip av Manchester¹ undir Svínoyynni.”* Hann nevnr, at svínoyningar og fugloyingar bjargaðu nógv av farminum, áðrenn tað först. Hann nevnr fleiri av teim ymsku stoffslogunum (vevnaðum og dúkaslogum). *”Søluting (auktiúnir) vóru hildin ivir tað, sum uppfiskað var, first eitt í Svínoyar kirkju, kvar kommandanturin,*

¹ Jakobsen sigur her, at skipið var frá Manchester. Manchester var ongin havnabýur, og hann tykist at ikki at vita, at Manchester er navnið á klædnastoffi í lastini og ikki navnið á heimahavnini hjá skipinum.

*Löbner*² *hevði forsæti, og síðan eini tvey atturat í Havn.*” Jakobsen sigur frá, at tað komu um 12.000 ríkisdálar inn á hesum sölutingum. Hann hevur haraftrat ein moralskan peikifingur við, og sigur, at

”meginparturin av hesum góðsi hevur verið keyptur til ógvuliga lágan prís edla firi smámunir av teim miklu og múgvandi í oyggjunum.” Hann heldur fram: ”Tað tikist tó sum Nólsoyar-Pádl hevur roynt at samla fólk saman í felag fyri at kunna bjóða nakað upp ímóti teim stóru á hesum sölutingum.”

Hesin setningur líkist mest einum ynski hjá Jakobsen, sum ikki hevur nakað skjálprógv fyri hesum. Jakobsen roynir at undirbyggja hesa útsøgn við nøkrum reglum úr Fuglakvæðinum. ”*Fuglarnir samlast um tað stóra sildavaðið, og tjaldrið (Nólsoyar-Páll) roynir at hjálpa smáfuglunum (fólk-inum) ímóti royfuglunum, sum vilja eta alt.*” Jakobsen má tó viðurkenna, at ”*Nólsoyar-Páll sjálvur hevur keypt ikki heilt sørt av 'Svínoyartøi.'*”

Sum tað verður ávíst í deild 8, so eru meira enn 400 fólk, sum bjóða uppá vørurnar á auctiónunum. So tað ber illa til at pressa prísirnar ”*til ógvuliga lágan prís*”. Haraftrat vísir Auctiónsprotokollin (LSS-3), at söluprísurin at kalla hvørjaferð lá væl yvir vurderingsprísir, sum hvør lutur hevði fingið ásettan áðrenn auctiónirnar vóru hildnar. Söluprísurin var í nógvum førum tað dupulta av vurderingsprísinum.

Framvegis hevur Jakobsen upplýsingar

² Hetta hevur Jakobsen misskilt. Fútin W. Hammershaimb var ovastur, umboð hjá stiftamtmaninum, og Sorinskrivarin Olsen var auctionarius. Löbner, sum tá var kommandantur var bara til staðar, sum keypari.

um, at nógv toy hevði fingið skaða av sjógvi, og skuldi vaskast ella skolast fyri ikki at spillast (Jakobsen 1966: 67-68). Fólk fingi 1 skilling fyri hvørja alin, ið var vaskað. Tilsamans vóru 100 dálarar útgoldnar fyri vasking. Tá 96 skillingar eru í hvørjum ríkisdálar, so blivu 9600 alin ella (9600 x 0.628)=6029 metrar av klædnastoffi vaskaðar.

Seinast í síni frágreiðing hevur Jakobsen nakað um hvussu víðari gekst, herundir trupuleikar við innkrevjing av pengum fyri vørna, sum var keypt, og at sorinskrivarin Olsen, sum hevði ábyrgdina av hesum, mátti fara úr embætinum. ”*Hann var annars rættuligur maður, men veikur í lindi, latur og fadlin til drikk*”. At enda vera embætismenn og serliga Löbner lagdir undir at smugla nógv av hesum toy frá Svínoyarskipinum av landinum. Tíverri hevur Jakobsen ongar keldur at vísa á, heldur enn eitt ørindi í fuglakvæðinum.

3.3 Debes

Debes (2000:167) hevur at kalla einki um hetta stóra skip í síni Føroya Sögu. Hann skrivar í einum teksti til mynd av Norsku Løvu, har hann greiðir frá, at ”*Í 1804 fórst skip í Svínoy; "sildavaðið" í "Fuglakvæðinum" sipar til hesa hending*”. Høvundurin kannar annars ikki, hvat ið liggur í hesi hending, men vísir bert til Fuglakvæðið sum keldu. Tað kann skiljast sum ein undanfærsla, at meira ræður um at promovera hetta kvæði, heldur enn at klárleggja, hvat veruliga hendi.

3.4 Nolsøe

Siglingarsøgan hevur einki beinleiðis um hesa skipastranding, men p. 134 stendur,

at Nólsoyar-Páll á ferðini til Danmarkar við "Royndini" tann 17. juni í 1807 hevði lagt stórt tal av troyggjum, hosum og 240 alín av Manchester upp í Hasøen í Norra. (Nolsøe 1963:107-108). Hetta nevnda "Manchester" kan bert vera komið frá auctiónunum yvir góðs frá Svínøysarskipinum, sum hevði nógv av hesi serligu vøru. Meira verður sagt um ørindi hjá Nólsoyar-Páll í Hasøen seinni, deild 9.3.

3.5 Davidsen í *postscriptum*

Aftast í 1966-útgávuni av bókini hjá Jakobsen: "Poul Nolsøe, Lívssøga og irkingar" er eitt stutt ískoyti við *petitum* uppá tvær síður, sum ikki er signerað. Hetta var ikki við í 1. útgávuni frá 1912. Tað nevnist "Viðbøttingar og rættleiðingar". Vissuliga er hetta John Davidsen í Havn, sum hevur skrivað hetta. Hann hevði, tá bókin var givin út, arbeiði í H.N. Jacobsens bókhandli at leggja útgávur til rættis. Davidsen hevur t.d. eisini greitt til prentingar hina bókina um Jakob Jakobsen "Greinir og Ritgerðir" sum Bókhandilin gav út í 1957. Í sínum viðbøttingum vísir Davidsen, sum tann fyrsti, á hvussu skipið æt. Hesar upplýsingar hevur hann úr dagbókini hjá Claus Lund (FLB-1), sum er í varðveitslu á Landsbókasavninum. Davidsen endurgevur hesar reglur úr dagbókini fyri 1804: "*Januar. Indstrandede paa Svinøe et Svensk Skib, uden Mandskab, af Papirerne saaes det at være fra Sundsval i Medelpad, bestemt til Holsten eller deromkring, sidst kommet fra Hull i England, ladet med Tøyer, Skibets Navn Venus, Capt.: Drysselius.*" Sum seinni verður ávíst, so eru hesir upplýsingar hjá Claus Lund rættar, og undirbyggjast av skjalatilfari á Skjalasavninum.

4. Meira um skipið

Við Davidsen hava vit so fingið navnið á skipinum: Venus, og á skiparanum: Drysselius. Men umframt nevndu dagbók hjá Claus Lund, so eru fleiri keldur, sum kunna lýsa hesar spurningar. Stiftamtmaðurin var tá ovasti umsitingarligi myndugleiki í Føroyum. Í tíðarskeiðinum 1802-1810 var Frederich Hauch stiftamtmaður yvir Føroyum og Sjælland við adressu í Keypmannahavn. Hann hevur fingið frágreiðingar um hendingina í Svínø, og hann sendi hetta "Indkaldelse" ella Proklama út, so at tey, ið hildu seg eiga part í lastini, kundu gera vart við hetta. Samstundis finna vit í hesum Proklama eina stutta og greiða lýsing av viðurskiftum hesum skipi viðvíkjandi, (LSS-1:116-177):

"Indkaldelse. Aviiseren til Eyerne af et Færøerne indstrandet Vrag.

Afvigte 14.de Febrúarii dette Aar ved Svinøe under Færøerne inddrevet et Skibs Vrag uden Master hvis Ladning bestod af Manchester, Catuner, Sukkerduner, Frakketøjer, Nanqviner Stoffer, Thanuser, Cholonger, Ems og Rasker, samt Bundter med Strømper med videre. Paa Vraget fandtes ingen Papirer hvoraf nogen bestemt Oplysning kunde erholdes enten om Skibets Navn, dets Ejer eller af hvem det har været ført, ikkuns er endeel private Breve forefundne med Adresse: Sam: Drýselius, samt en Matros Hyre Contract, indgaaet den 24.de August 1803 imellem Sam: Drýselius Skipper paa Skibet Wenus færdigliggende ved Sundsvall Stad og destineret til Hull, og Matros Carl Engstrøm. – Skibet ansees at have været en Tomast efter Formodning maae Mandskabet med endeel af deres

Eyendeele have ved det seg da alle Skrine og Kister fandtes aabne og tomme. Af Ladningen er endeel blevet bierget, saavel som et Anker, men Vraget er efter nogle Dage at have været indeklemt imellem Klipper ved opkommen haart Vejr ... løsrevet sønderlaget og fordervet. Thi indkaldes herved Eyerne af dette Vrag og strandede Gods til inden den i Loven foreskrevne Tid Sub poena praecluse et perpetui silentii³ at med de sig hos Stedets Amtmand Kammerherre Stiftbefalingsmand Hauch her i Staden, og til ham at fremkomme med de lovlige Adkomster der maatte kunne legitimere An-melderne som Ejere af benævnte Vrag og strandede Gods. – København 21. July 1804”

Nú er greitt, at skipið, sum helst var 2-mastrað, æt Venus. Skipari var Sam: Dryselius. (Sam: er vanlig stytting fyri Samuel). Tað var helst farið úr Sundsvall í Svøríki á heystið 1803. Hevði tikið farm inn í Hull, var á veg til Holstein, tá tað kom í illveður, og endaði sínar dagar undir Svínoynni tann 14. februar 1804. Hvar manningin er farin, vita vit einki um.

5. Hvussu bjargingin fór fram

Samuel M. Matras, sýslumaður í Norðoyum, hevur verið hjá og skipað fyri, tá bjargingin fór fram.

³ Føst juridisk vending, sum sigur, at krøv, sum koma ov seint inn til konkurs- ella deyðsbúgv, ella sum her eina stranding, missa síni rættindir, tey vera útihýst (præclusiv). Tentativ umseting: “Under Straf at udelukkes og siden ikke mere blive hørt”

5.1 Luttakarar í bjargingararbeiðinum

Hann hevur eisini skrivað upp øll nøvnini, hvørjir ið luttóku og hvussu nógvar dagar teir stríddust. Listarnir hjá Matras sýslumanni (úr LSS-2) vera samanfataðir her niðanfyrri, í tabel 1.

Av hesum sæst at tilsamans 4 bátar úr Svínoy og Fugloy luttóku í bjargingini í 6 dagar, haraftrat vóru 2 bátar úr Vági (Klaksvík) og Norðoftum ein dag í part. Haraftrat hava teir ligið hjá vrakinum í 2 dagar, men vegna veður hava teir ikki sloppið uppá skipið. 27 mans úr Svínoy, og 19 úr Fugloy hava luttikið, og latið eitt arbeiði uppá tilsamans 274 mann-dagar. Endamálið við listanum hjá sýslumanninum var, at allir, sum luttóku í bjargingararbeiðinum, skuldu fáa sín rætta part av bjargingarlønini.

5.2 Góðsið varð tikið úr emballaguni og lagt í bátarnar

Í brøvum til teirra, sum gjørdur krav uppá endurgjald, skrivur Stiftamtmaðurin nakað soleiðis; hetta er til Firma Clausen & Co í Tønning í Suður Slesvig, sum tá var danskt, daterað 20. oktober 1804 (LSS-1:123-124). Hetta lýsir væl hvussu bjargingin av góðsinum er farin fram:

”Efter det i Anledning af denne Stranding paa Færøerne optagne Forhør saavel som de mig meddelte Specielle Efterretninger har det formedelst Brænding paa det Sted hvor Vraget laae ikke været muelig at bierge Vahrer saaledes som de vare emballerede og lagde i Kasser men Biergerne har maattet sønderslaae Kasserne for at komme til Tøyerne. Desuden har Bunden i Skibet været sønderlaget og Skibet, blot ved at være indeklemt mellem 2

Tabel 1. *Bjargingararbeiðið í Svínøi februar 1804.* "Optegnelse paa Biergere og Forbjergere*) som bleve brugte til at bierge af det under Svinøe strandede Skiib"

Tal	Manningar/Bátar	"Biergere", dagar	"Forbjergere", dg
27	Menn úr Svínøi (3, 4, 5 ella 6 dg)	116	28
	2 bátar	6	6
	Mann-dagar	122	34
	"De vare ved Skibet, men ickekunde komme paa Skibet"	2 dagar	-
18	Menn úr Fugloy (2, 3, 4, 5 ella 6 dg)	83	23
	2 bátar	6	6
	Mann-dagar	89	29
	"De vare ved Skibet, men icke naae paa samme"	2 dagar	-
	8-mannafar úr Vági	1 dag	-
	8-mannafar av Norð-toftum	1 dag	-
	Mann-dagar, í alt (211+63)= 274	211	63

*) Bjergere og Forbjergere. Tað fyrra man vera bjargingarmaður, ella maður, sum tekur lut í bjargingararbeiðinum. Tað seinna, forbjergere, kann vera formaðurin í einum bjargingarliði ella -báti. Orðið finst á danskum í hesum týðningi.

Stene, holt over Vandet. Ladningen har altsaa staaet under Vandet hvorved Mærker maae formodes at være blevne ukien-delige. – Om derfor det biergede Gods har været indsluttet i Kasser der have havt saadanne Mærke,r som det med mine Herrers Skrivelse fulgt Manifest indeholder, kan ingenlunde oplyses. – I øvrigt tiener til behagelig Efterretning at det Biergede Gods er ved Auction opløbet til imellem 11 og 12.000 Rd DC og for at legitimere sig som Eyer maae Conossementer produceres. —"

Av hesum sæst, at tað hevur verið neyðugt at bróta kassarnar upp, helst tí at bátarnir vóru smáir, og ongar lossigreiður vóru til taks. Tí forfórust øll merkini, ið vóru á kassunum, sum dokumenteraðu eigarskap.

5.3 Meira um bjargingina

Um sjálva bjargingina og söluna aftaná skrivar Stifamtmaðurin í brævi til Can-celliið tann 4. juli 1804:

"Ved Biergningen var Tøyerne blevne

vaade og da Aarets Tid ikke lod haabe at de igien skulle kunne blive fuldkomme tørre, ligesom og paa Færøerne mangler Leylighed til paa behørig Maade ei frie for Fugtighed at kunne bevare deslige Vare Sorter, besluttede Landfogeden strax at fortsælge samme ved offentlig Auction for saaledes at forekomme at de ikke ved at henligge længere skulle tabe endmere i Værdi, og er derefter bemeldte Vare, ved Auction opløbne til den Summa⁴ 11.893 Rd 1 m 11 sk. (LSS-1: 118-121)

Niðurstødan av hesum man vera, at tá stoffið var selt, so høvdu teir nýggju eigarnir sjálvir ábyrgdina av vøruni. Soleiðis var stríðið av at fáa klædnastoffini turkaði, at kalla útdelegerað til teir umleið 400 nýggju eigarnar. Tað bjargaða góðsið bleiv lagt á goymslu í Svínøyar Kirkju, og haðani tikið fram til auctiónirnar. Fyri "ómakin" hevur Fútín goldið kirkjuni pengar, gott 62 Rdl. Fútín, tað er W.

⁴ Hetta summa-talið er næstan tað sama sum eg havi fingið fram í tabel 2, men ikki heilt

Hammershaimb, hefur latið soni sínum, Jørgen Frantz upp í hendi at krevja auctiónspengarnar inn.

6. Hvat var í lastini

Mest er av ymsum vovnum stoffi, sum var gott 86% av virðinum, sum kom inn á auctiónunum.

Cattun er slætt og tætt vovið bummullsstoff. Tað hvíta er, sum navnið sigur, ólitað, men fanst eisini sum litað stoff, her *broget Cattun*, prenta ella trykt í farvaðum mynstrum. Cattun er sama orð sum Cotton, nevnist eisini á eingilskum: Calocot, á fronskum Indienne. (Kelda her og fylgjandi lýsingar av klædnastoffi er ODS)

Duffel, uppkallað eftir belgiska býnum við hesum navni. Hetta er eitt tjúkt vovið ullint stoff, brúkt til yvirklæðir og militeruniformar. Frakkamóti við navninum Duffelcoat (á føroyskum knarvakot) var modernaður í 1950' og 60'unum.

Manchester er floyal, ofta ríput. Á donskum Jernbanefløjel, eing.: Corduroy ella rib velvet.

Nankin, Nanking ella Nankeen. Tætt gulligt bumullsstoff uppkallað eftir kinesiska býnum Nanjing, fyrr Nanking.

Sukkerdun, eingilskt: succatoon. Hetta er eitt bleytt ella mjúkt, fínt bummullsstoff úr Eysturindia.

Rask, á eingilskum Arras. Eitt tunt

Tabel 2. Bólkar av ymskum góðsi úr lastini,nevnt sum í protokollini

Navn	Søla umr. til Skilling	Lutir	Prís/stk Skilling	% av virðinum
Broget Cattuner	310.695	1029	302	26,5
Hvid Cattun	39.492	364	108	3,4
Duffel	151.280	138	1096	12,9
Manchester	374.712	1519	249	32,0
Stribet Nankin	19.577	122	160	1,7
Sukkerdun	78.635	260	302	6,7
Rask	10.735	26	412	0,9
Frakketøj	21.462	23	933	1,8
Stolebetræk	9.225	108	85	0,8
Vovið stoff o.l.	1.015.813	3589	-	86,6
Bomuldsgarn	4.222	86	49	0,4
Tørklæder	37.280	1085	34	3,2
Hosebunder	17.678	130	136	1,5
Uldstrømper	2.704	120	22	0,2
Annað tekstil	61.884	1421	-	5,3
Engelsk Læder	37.881	123	308	3,2
Tylvter brædder o.l	18.362	153	113	1,6
Leður, brettir	56.243	276	-	4,8
Bunder file	1.920	24	80,0	0,2
Huggejern	703	25	28,0	0,1
Jarnvarur	2.623	49	-	0,2
Tilsamans	1.136.563	5335	-	96,9
Annað	40.691	-	-	3,1
Totalsøla í Skilling	1.177.254	-	-	100%
Umroknað Skl til Rdl	12.2263-1-0	-	-	100%

vovið ullint stoff, kamgarn. Navn eftir býnum Arras í Norðurfrankríki.

Óvist er hvat eindin er. Vanligt er, at tekstil kemur frá fabrikkini í ”boltum”, sum eru ’flatar’ rullur av stoffi. Men hvussu nógvir metrar ella yards eru á hvørjum bolti er óviliga ymiskt. Breiddin kann variera millum 36 og 72 tummar; longdin millum 8 og 30 yards. Men sjálvt um vit, sum eina roynd bara taka ein bolt uppá 10 yards, so hava verið seldir á auctiónini av farvaðum Cattun, sum í tali var 1029 lutir ella (1029x10x0,914), tað verður 9405 metrar ella næstan 10 kilometrar.

7. Tað vóru 6 auctiónir

Fútin skipaði fyri, at íalt 6 auctiónir (uppboðssølu) vóru hildnar, har alt tað bjargaða góðsið bleiv selt til hægstbjóðandi. Sølurnar vóru lýstar við proklama um alt landið, og nógv fólk hava verið á staðnum til hesar auctiónir. Tann fyrsta, har 800 nummør blivu seld fyri 3019 Rdl; og tann triðja har 1250 nummør blivur boðin út, og inntøkan var 8866 rdl. Hesar auctiónir hava verið drúgvur, hava tikið fleiri dagar. Um ta triðju, skrivur protokollin (LSS- 3: 36b): ”*Den 13. april og 5 påfølgende Dage blev af Sorenskriver Olsen i Thorshavn foretaget offentlig Auction ... ved Kirken.*” Áðrenn sjálv auctiónin byrjaði, vóru nakrar reglur, Conditioner, lisnar upp. Høvuðsinnihaldið í conditionunum var, at:

– sølan varð hildin á einum hóskaði stað, sum ”Auctions Directionen” og hjálparnir, sum eru J.F. Hammershaimb (sonur Fútans) og Hans Debes vísa á.

– allar vøurnar høvdu fingið nummar og ein vurderingsprís, og hetta arbeiði

høvdu teir nevndu Hammershaimb og Debes gjørt. Boðini skuldu fara upp um vurderingsprís, áðrenn tikið varð av.

– um ein, sum hevði hægsta boð ynskti tað, so kundi honum ognast 10 tey fylgjandi numrini av somu vøru til sama prís. Hetta, fyri at alt kundi ganga skjótari.

– pengarnir skuldu gjaldast á staðnum, ella innan 6 vikur til incassator, sum var J.F. Hammershaimb. Var ivi um, at ein keypari kundi gjalda prís, kundi incassator krevja cautiún. Fyri at tryggja, at alt gekk rætt fyri seg, skuldu sýslumaðurin og tveir kallsmenn eisini vera hjá.

Hvørt nummar, sum var boðið upp, var antin eitt ting, til dømis eitt stykki ella ein boltur av stoffi, ella eitt bunti av hosum ella turriklæðum við 10 ella 12 stk. í hvørjum. Á auctiónini í Svínoy vóru næstan 800 nummør seld, og 107 ymiskir persónar keyptu. Teir, sum keyptu mest har úti, vóru ikki óvæntað: Löbner kommandantur 95 stk, Egtved handilsforvaltari 78, Olsen sorinskrivari 66, Poul P. Poulsen Nolsø skipari 65, Skipar Hansen 30. Eisini brøðurnir hjá Poul P. Nolsø keypa, og tilsamans keypa hesir tilsamans líka nógv sum Löbner.

Men eisini smámenn keyptu. Eitt nú, sum dømi, keypti Elias Eidensen úr Syðrugøtu eitt stykki av hvítum Cattun fyri 5 M 6 sk, og einki meir. Johan Hansen av Blankaskála keypti tvær skjúrtur fyri 2 M. Soldat No. 30 keypti eitt stykki av Sukurdún fyri 5 M 2 Sk. Ein kvinna er millum keyparnar, tað er Madame Østerøe. Hetta kann bara vera prestafrúan í Ónagerði á Viðareiði (smbr DDD FT-1801), tí bert ein familja brúkar hetta navn.

Hetta munna hava verið sjaldsamir

dagar í bygdini við meira enn 100 av-bygdamonnum, sum helst vóru komnir til oynna í 15-20 bátum. Flestir komu úr nærliggjandi oyggjum og bygdum, men eisini úr teim mest fjarlagdu kom onkur. Sum dómir kunna nevast: Jacob Toftum úr Vági í Suðri. Men annars fólk av Ströndum, Trøllanesi, Sandi, Skála, úr Syðrugøtu, Oyndarfirði, Nólsoy og fleiri øðrum bygdum.

Tann 21. mars verður 2. auctión hildin, men tað er eitt sindur ógreitt hvussu hon var skipað, tí hetta var góðs, sum bátar úr ymsum bygdum høvdu tikið upp og fingið í land, helst viður. Mest bendir á, at auctiónirnar vóru hildnar í nevndu bygdum, tí teir flestu, sum keypa eru úr hesum somu bygdum. Her verða bátar og bygdur nevndar, sum tað er skrivað í protokollini, (LSS-1:33-36):

“I Thorshavn oplagt og Bjerget af Sydergøthe mænd; Bjerget med Skandsejagten; Madam Widerøes Baad; Norder Gøthe; Bjerget af Tømmerm. Johannes Poulsens Baad; Skaale; af Kirkebøe Baad; af Kirkebøe Baad; Kirkebø; Biergede Bræder; Kirkebøe; I Bøe; Bierget med Landfogedens Baad; Bierget med Huus Baaden; Bierget med Thomas Bødkers

Baad; Bierget i Nolsøe; Bierget i Nolsøe; Bierget i Hoivig; Bierget i Kolterøe; Bierget i Hestøe; Bierget paa Welbestad; Bierget til Sunds; Bierget ved Syderdal.”

Her skal viðmerkjast, at Madame Widerøe, sum eigur bát, er Anne Margrethe Widerøe, einkja í Havn og ”Huusegaard's Leylænding.”(DDD FT Færøerne 1801) Alt, sum var selt á hesum auctiónum, var timbur ella viður: Brædder, 10-fods Bord, Stumper og Segl. Næstan alt er upptalt í ”Tylvter.” Vituligt er, at hetta minni virðismikla og tunga góðsi, timbur og viður, ikke hevur verið bjargað í land av vrakinum í fyrstu atløgu. Mesti partur av tí bjargaða góðsinum varð tó skipað til Havnar; og har varð auctión hildin 13. apríl ”og flere følgende Dage”. Seinna auctiónin var har 4. juni, sbr tabel 3.

8. Hvør keypti?

Auctiónsprotokollin fyri 1804 (LSS-3) hevur nágreiniliga bókført alt, sum bleiv selt: hvør keypti, hvat ið var keypt, og hvør vurderingsprísurin var og hvør keypsprísurin var. Tilsamans keyptu meira enn 400 ymisk fólk. Frammanfyri er nakað skrivað

Tabel 3. Yvirlit yvir auctiónirnar, har bjargaða góðsið av Svínøyskipinum bleiv selt.

Auctión	Dato í 1804	Hvar var hon hildin	Bruttosøla Rdl-Mk-Sk	Nummør	Síða í protokollini
1	5. mars	Svínoy	3019-1-8	800	21 b
2	21. mars	Fleiri bygdum	262-2-3	175	33 b
3	13. apríl	Thorshavn	8866-3-4	1250	36 b
4	4. juni	Thorshavn	21-3-10	25	68 a
5	3. juli	Svínoy/Fugloy	11-1-6	4	69 a
6	3. oktober	Svínoy	82-1-1	2	70 b
			12.263-1-0	2256	

Kelda: LSS-3

Tabel 4. 30 persónar, ið keyptu mest av góðsinum frá Svínoyar-skipinum

Ln	Navn	Rdl	Nr.	Lutir	R/N	R/L	Av saml. %	Bólkur, sbr tab. 5
1	Handelsforvalter Egtved	1472	188	608	7,8	2,4	12,0	H
2	Captain Løbner	944	142	526	6,6	1,8	7,7	E
3	Sorenskriver Olsen	868	144	420	6,0	2,1	7,1	E
4	Landf. Hammershaimb	696	89	211	7,8	3,3	5,7	E
5	Captain Hansen	527	64	231	8,2	2,3	4,3	P
6	Hr. Begtrup	350	78	154	4,5	2,3	2,9	K
7	Poul Nolsøe	303	65	273	4,7	1,1	2,5	P
8	Lagmand Lund	303	25	97	12,1	3,1	2,5	E
9	Mads Winther	283	19	87	14,9	3,3	2,3	H
10	Hr. Schrøter	276	22	61	12,5	4,5	2,3	K
11	Hr. Hentze	249	28	65	8,9	3,8	2,0	K
12	Egholm	227	31	111	7,3	2,0	1,9	B
13	Johan Diurhuus	191	26	76	7,3	2,5	1,6	B
14	Jens Dam	159	12	43	13,3	3,7	1,3	B
15	Thomas Kielnæs	128	15	73	8,5	1,8	1,0	H
16	Niels Winther	119	23	71	5,2	1,7	1,0	P
17	Hr. Leerbech	111	20	30	5,6	3,7	0,9	K
18	Sysselmand Ole Evensen	109	14	39	7,8	2,8	0,9	E
19	Proust Diurhuus	97	15	57	6,5	1,7	0,8	K
20	Sysselmand Christiansen	87	35	73	2,5	1,2	0,7	E
21	Johannes Poulsen Nolsøe	86	15	58	5,7	1,5	0,7	P
22	Jens Diurhuus	85	18	70	4,7	1,2	0,7	B
23	Jacob Nolsøe	84	30	66	2,8	1,3	0,7	H
24	Hans Hansen Fugløe	74	15	47	4,9	1,6	0,6	B
25	Joen Poulsen Øre	62	7	21	8,9	3,0	0,5	E
26	Jens i Kirkebøe	60	11	22	5,5	2,7	0,5	P
27	Jomfr A.S.Hammershaimb	58	12	26	4,8	2,2	0,5	P
28	Simon Justinussen Svínøe	56	21	104	2,7	0,5	0,5	B
29	Peder Olesen Skaalevig	52	12	18	4,3	2,9	0,4	B
30	Hans Debes	42	28	40	1,5	1,1	0,3	P
	Summa	8158	1224	3778	6,7	2,2	66,5	

H: Handilin, E: Embætismenn; P: Privatmenn; K: Prestar; B: Bøndur. Kelda: LSS-3

um ta fyrstu auctiónina, sum var hildin í Svínoy. Tá tað samlaða úrslitið skal gerast upp, so ber ikki til at umtala hvønn einstakan keypara. Tí havi eg valt at taka 30 teir ídnastu keyparnar, sum eru settur upp í tabel nr 4.

Í eini roynd at gera úrslitið einfaldari,

er ein samandráttur gjørdur í tabel 5, har teir socialu høvuðsbólkarnir, sum keyptu av góðsinum, eru taldir saman. Hesir bólkur eru eisini merktir í teiginum longest til høguru í tabel 4. Her eru embætismenn fremstir.

Tabel 5. 30 teir mest keypandi, uppá hövuðs-bólkar

Bólkur	Persónar.Tal	Keyp %
Handilin	4	16,0
Embætismenn	6	24,5
Privatfólk	7	9,8
Kirkjunar menn	5	8,8
Bøndur	8	7,4
Summa	30	66,5

Kelda: LSS-3

H. Handilin. Fólk, sum vóru knýtt at Handlinum í Tinganesi vóru:

Søren Egtved var handilsforvaltari, 1796-1805, og tað var hann, sum keypti allarmest, meir enn 600 lutir til meir enn 12% av samlaða prisinum.

Mads Winther, í FT-1801 er hann 53 ár, "Underkøbmand ved Handelen"

Thomas Kielnæs var bøðkjari í Handlinum. Dóttir hansara gift við Löbner.

Jacob Nolsøe var handilsskrivari, seinni forvaltari í tíðini 1831-1851.

E. Embætismenn.

Emilius Löbner var kommandantur á Skansanum 1801-1828. Fekk amtmansuppgávur saman við fútanum *Hammershaimb* í 1806, og varð konstitueraður sum fyrsti amtmaður í 1816. Hann fór av landinum vegna sjúku 22. maj 1825.

Laurits Olsen var sorinskrivari 1790-1810. Hann var seinnu árin merktur av sjúku, og orkaði illa at røkja embætið, og bleiv at enda settur frá.

Wenceslaus Hammershaimb, føddur 1744, var fúti 1765-1815, gjørdist gamal, og fekk í 1806 Löbner sum hjámann at taka sær av einum parti av embætinum sum amtsmandatorius.

Johan Michael Lund, av norskum uppruna, var lögmaður 1786-1804.

Ole Evensen var sýslumaður í Suðuroy.

Joel Christiansen var Streymoyar sýslumaður.

K. Prestar og próstar: (Øssursom 1963)

Joachim Begtrup, sóknarprestur í Suðurstreymoy 1800-1808.

Johan Henrich Schrøter, prestur í Suðuroy 1797-1826.

Peter Hentze, Prestur í Sandoy 1782-1837. Eisini vara-próstur, próstur og amtspróstur.

Hr. Leerbech, ella Hans Erichsen Leerbech, sóknarprestur í Norðstreymoy 1800-1807.

Proust Djurhuus ella Andreas Christensen Djurhuus, var próstur 1783-1814.

B. Bøndur

Egholm, ella Johan Hendrik Egholm, kongsbóndi í Hvalvík

Johan Djurhuus, hevði jørð á Nesi, og var bókhaldari við Argja Hospital.

Jens Dam, bóndi á Oyrareingjum

Jens Chr. Diurhuus, bóndi við Sjógv í Kollafirði

Hans Hansen Fuglæ, (yngri), bóndi í Hattarvík.

Joel Poulsen Øre, helst sami, sum í DDD er skrivaður John Poulsen, Øregaard, Bonde og Gaardbeoer. FT 1801: 54 ár

Simon Justinussen Svinoy, Kongsbóndi. Umtalaður hjá Hansen (1973:68-71)

Peder Olesen, Skálavík, kongsbóndi, einkjumaður

P. Privatpersónar. Ein blandaður bólkur, sum ikki passar í hinar bólkarnar.

Captain Peder Hansen, eisini nevndur Skipar Hansen. Hevði siglt við skipum hjá Ryberg. Giftur og búsitandi í Havn.

Poul P. Poulsen Nolsøe, ella Nólsoyar-Páll (1766-1808) er umrøddur aðrastaðni í hesi grein.

Niels Christoffer Winther, í FT-1801 nevndur Snedker og 25 ár. Sonur nevnda Mads omanfyri. Pápi til exam.juris Niels Chr. Winther, sum bleiv føddur í 1821.

Johannes Poulsen Nolsøe. Bróður Nólsoyar-Páls. Óðalsmaður, lærari og heimadoktari (Hansen 2009:136, 179, 243).

Jens í Kirkebøe ella *Jens Christiansen*, 51 ár í FT-1801, ógiftur, bróðir húsbóndans í Uttarastovu í Kirkjubø. (sí Niclasen 2013)

Jomfru A.S. Hammershaimb. Initialini standa helst fyri Anne Sophie, men eg finni einki um hana í DDD. Ein Anne Sophie Hammershaimb fór niður við Handilsskipinum "Fredens Forsvar" við Capitain Nissen í august 1806.

Hans Debes. Hann var í FT-1801 37 ára gamalur og logerandi hjá Helene C. Egholm. Virkaði sum hjálpari hjá W. Hammershaimb at skipa fyri auctiónunum.

Hesir 30 keypa so meginpartin av góðsinum, ella 66,5 %. Tað man hjá teim flestu kanska vera meira enn til egið brúk, og ein spurningur er tí: Hvat gjørði Egtved, Löbner, Olsen, Hammershaimb, Skipar Hansen, Begtrup og Poul P. Nolsøe við alla hesa innkeyptu vøru?

9. Hvar fór góðsið?

9.1 Einahandilin ella monopolið galdandi fyri uttanlandahandil

Meðan Kongaligi Einahandilin virkaði í tíðarskeiðinum 1709-1856, var lógin soleiðis, at alt sum stóð á taxtlistanum skuldi fara gjøgnum Handilin og sendast av ella koma til landið við Handilsins skipum. Hetta snýr seg altso um handil millum Føroyar og útlandið, uttanlandahandil; her undir handil við útlendsk skip. Tó eru tvey undantøk.

Fyrsta er tað sum í Forordning (1790:4) nevnist Bestillingsgods, og har verður sagt: *"Alle Vare, hvorpaa i denne Taxt ikke er sat nogen pris, leveres Vedkommende for contant Betaling af Indkiøbsprisen med 15 pro Cento Avance for Fragt og Omkostninger."*

Hitt undantakið er Sendingsgods, sum umfatar vøru, sum fólk kunna senda niður til børn og familju, (Forordning 1790:19). Sendingsgóðs umfatar bæði vøru, sum eru á taxtlistanum, sum annars Handilin hevur einarætt til at flyta eins væl og vøru, sum ikki er á listanum. Men í báðum førum er treytin, at góðsið verður transporterað við Handilsins skipum. Ein lýsing av, hvat sendingsgóðs var, og hvønn týðning tað hevði, er at finna hjá Guttesen (2014). Í praxis vísti tað seg, at ikki bara familja stóð sum móttakari, og nøgdinar ofta vøru

meira enn til persónligt brúk.

Listarnar yvir sendingsgóðs fyri tey 3 árin aftaná strandingina og auctiónirnar eru kannaðir. Har er einki at finna um klædnastoff frá Manchester-skipinum, hóast nógvir persónar eru teir somu, bæði sum keyparar av strandingsgóðsi og sum sendarar av sendingsgóðsi.

Men tað fanst eisini ein smáhandil innanoyggja, sum ikki var "loynihandil" og tí ikki ólógligur. Í Forordning (1790:17) kemur hetta fyri í einum hjásetningi í §7 stk 17: *"Befindes nogen, være sig Indbyggerne i deres indbyrdes Handel, eller ..."* (restin er um snýt við mál og vekt, og ikki relevant her). Landsins íbúgvar kunna hava "indbyrdes Handel", og tað er fult lógligt. Helst hevur man bæði havt handil sum lán og afturbering, tuskhandil ella vørubýti, og so vanligan handil ella keyp og sølu við pengum sum gjaldmiðili. Sum dømir um vørur, sum smáhandil innanoyggja kunna nevast: bátar, grev til hakar, knívar og annað jarnsmíð, sákorn, fenaður, klædnapløgg og annað meira.

9.2 Bleiv nakað smuglað av landinum?

Jakobsen leggur kommandantin undir at vera smuglara, men hann hevur ilt við at geva haldgóð prógv. Jakobsen (1966:68) sigur: *"Ein hin ágrítnasti var Kommandanturin. Hann hevði keypt óføra nógv firi lítið, og sendi út í skipum til at selja,"* uttan at vísa til nakra keldu. Tað, sum hann ber fram í hesum setningi, er ikki heilt rætt. Man kann eisini siga, at setningurin er rættliga tendentiosur. Tað kann ikki ávísast, at Löbner hevur fingið nakað bíligari á auctiónini enn onnur. Hann keypti, sum hinir á auctión, og allar sølur har eru bók-

förðar, og har er einki óvanligt at finna um prísirnar. Víðari sigur Jakobsen um Löbner: *"Hann fekk sær seinni eitt egið skip, "Majorskipið" kadlað (...), og í hesum skipi læt hann smugla Svínoyartøi til Íslands, Skotlands og Danmarkar."* Enn einaferð manglar kelda. Men skipið, sum Jakobsen sipar til, kann bara vera "Færøe", sum varð smíðað í Nólsoy, og var liðugt í juni 1813, skrivar Olsen (2013:25)

Bert eitt annað lítið skip var í Føroyum um hetta mundi. Tað var "Nødvendigheden", sum varð smíðað í Hvalba í 1810. Tað var 7 commercelastir. Sambært Olsen (2013:24) vóru tað suðringar og nólningar, sum í felag áttu hetta skip, ikki major Löbner. Nødvendigheden gekk burtur í 1811. Um skipið "Færøe" skrivar Claus Lund (FLB-1) skrivar í dagbókini: *"1813. juni 17. Aften kl 8½ blev Major Löbners nye Scoonert-skib, bygget paa Nolsøe, bugseret herind paa Frederiksvaags Havn."*

Skipið lá sostatt klárt á Havnini umleið 9 ár aftaná auctiónirnar vóru hildnar. Men Jakobsen "prógvar" hesa smugling við einum ørindi úr Fuglakvæðinum hjá Poul P. Nolsøe. Hann vísir til ørindi 217. Hetta kvæði er yrkt umleið 1807, seks áðrenn "Færøe" var siglingarklárt, so hendan próvførsla hevur einki virði. Í tí umtalaða ørindinum hevur Jakobsen (p. 69) kursiverað hesar reglur: *"eg havi tó ikki fjalt sum tú – pløgg úr øðrum plássun."* – Hvat kann man so fáa burtur úr hasum reglunum? Har stendur einki um skip ella smugling. Bert at pløgg hava verið fjald. – Hvat hava so hinir, embætismenn, bøndur, privatmenn og aðrir, ið keyptu nógv, gjørt við vørna? Hvat hevur tjaldrið sjálvt gjørt við sína egnu vørurúgvu?

Ein partur man vera seldur sum smáhandil, kanska serliga í Havn, har teir nógvu keypararnir, embætismenn og fæloysingar, búðu. So kanska er nakað nógv av tí, sum Jakobsen (1966) og Nolsøe (1963) javnan kalla loynihandil, ikki loynihandil, men útsøla í smáum av teim stóru nøgdunum, sum teir keyptu á auctión í 1804.

9.3 Smuglingin til Havsóya í Norra

Poul P. Nolsøe fór niður við Royndini í 1807. Hann fór úr Klaksvík (tá: Norðuri í Vági). Sum Claus Lund skrivar: *"Den 30 Mai sejlede efter Beretning Poul Nolsøe fra Norøer til Norge eller Danmark, uvist"* Hann kemur aftur úr Keypmannahavn tann 4. oktober. Fráferðin úr Føroyum við Royndini var ikki soleiðis, sum vanligt var, tá skip skuldu fara av landinum, og skipspappírur og last skuldu góðkennast. Royndin var farin norð á Vág; haðani vendir Poul P. Nolsøe sær til Fútán, og segði frá at teir nú ætla sær til Danmarkar. Nolsøe (1963:126):

"Hann bað Fútán avgreiða "Royndina" av Vági, og skeyt upp, at kannað var eftir, áðrenn teir sigldu, at teir fluttu út ikki annað, enn loyvt var teimum. Fútin játtaði hesum. Og tá ið "Royndin" var siglingarklár á morgni 31. mai, fóru Jógvan Jacobsen í Gerðum og Jógvan Danielsen eftir fútans áheitan umborð at kanna aftir, og upplýsa teir, at har var einki innanborða uttan skipsvistur, 9 lestrir av koli og 144 troyggjur."

Fútans umboðsmenn lögdu ikki frá "Royndini", fyrr enn hon var ein fjórðing úr landi; tá handaðu teir skiparanum skipspappírini. Tað lögna er nú, at tá Poul P.

Nolsøe kemur til Keypmannahavnar og tollarar hyggja at lastini, so finna teir 300 troyggjur, ella væl meira enn tær 144, sum eru nevndar í skipspappírnum (Nolsøe 1966: 130). Troyggjurnar vóru tí tiknar av tollvaldinum. Her er ikki uppgávan at viðgera alla sigling Poul P. Nolsøes og møgulega smugling. Men bert fylgja einum spori, sum kann siga nakað um, hvar ið góðs av Svínoyarskipinum fór. Í Notarialprotokollini (LSS-5) hevur Maren Malene Nolsøe, einkja eftir Poul P. Nolsøe, latið innføra eitt skjal, sum sigur, at Poul P. Nolsøe á somu ferð var inni í Norra og legði upp vørur, sum hann ikki hevði uppgivið, tá skipið bleiv klarerað í Føroyum. Ein Lars Anthonsen í Hasøen (eitur í dag: Havsøya, RG) við Arendal, sum var agentur fyri Bergenskeypmannin Nicolaj Nicolajsen, tekur í móti vørunum. Notarialprotokollin, síðu 51, sigur um hendan handil:

”Undertegnede tilstaar at have modtaget af Poul P. Nolsøe 2600 uldne Trøjer, 40 Par Do Strømper, 10 Par Do mindre, 8 Stk Manchester, hvilke indeholdt i alt 204 Al. hvorfor ieg herved giver ham mit gyldige Beviis. – Hasøen den 17. Juni 1807 – Lars Anthonsen for Grosserer Nicolaj Nicolajsen i Bergen”

2600 troyggjur	
á 1 Rdl	2600 Rdl
40 pør av hosum	
á 2 Mk	13 Rdl 2 Mk
10 pør av hosum	
á 24 Skl	2 Rdl 3 Mk
240 alin av Manchester	
á 3 Mk	102 Rdl
Tilsamans	2717 Rdl 5 Mk

”Derpaa udstædt – En vexel på 800 rd af Dato 8. augusti 1807 til Hr. Grosserer Ole Lund boende paa Hjørnet af Østergade og Amager Torv.”

Hetta er so dokumenteraður loynihandil ella smugling, sum Nolsøe (1963:134) sigur frá. Debes (2000:74) kemur til eina aðra niðurstøðu av hesum tilburði: ”*Hvussu hann hevur kunnað havt hesar vørur umborð, hóast skipið var eftirhugt, ella hann er komin aftur til lands eftir teimum, er ógjørligt at siga.*” Debes undrast á, hvussu hesar vørur eru komnar umborð, ikki at tær eru komnar umborð – og at tað snýr seg um ólógliga útfluttar vørur.

Talið av troyggjum í omanfyri standandi tabell er stórt, so Poul P. Nolsøe man hava keypt tær frá fólki uppá onkran máta. Almenn skjøl eru, sum benda á, at Poul P. Nolsøe hevur selt auctiónsvørur, so sum manchester, cattun og annað í býti við troyggjur. Löbner skrivar til Rentukamarið 2. juni 1807 (LSS-1:114):

”... man er overbevist om, at Hr. Nolsøe har faaet en mængde Vahrer, især Tobak og Lærred, som i denne vinter skal være dreven Tuskhandel mod Trøier især paa Suderøe og Norderøerne, ...”

Varnast at hann brúkar orðið ”Tuskhandel”. Tað er lógligur handil. Tubbak er ikki komið frá Svínoyarskipinum, men ’lærred’ kann vera nakað av tí stoffinum, sum kom úr hesum skipinum. Hetta er einki prógv, men eitt indicium. Men um Poul P. Nolsøe hevur selt toy av Svínoyarskipinum í býti við troyggjur, so var tað ikki ólógligt. Tað forkláar bara, hvussu hann hevur kunnað samlað sær 2.600 troyggjur, sum so vóru ólógliga smuglaðar til Havsøya í Norra.

Klædnastoffið av Manchesterskipinum skuldi brúkast ella kapitaliserast uppá onkran máta, og tað í einum landi, sum als ikki var kalibrerað til sovorðna innrás. Nakað bleiv býtt við tryggjur, sum var kurant vøra í Keypmannahavn og aðra staðnis. Nakað bleiv smuglað til Norra. Men verri var, at henda uttanland aferð eisini skapti split millum fólk. Poul P. Nolsø sveik tað álit, sum Löbner vísti honum við at lata menn har norðuri klarera skipið. Löbner kemur til hesa niðurstøðu (LSS-1, Bræv til Rentukamarið, 26. aug 1807):

”Alle hans (t.e. PPN, RG) mange bekræftende mundtlige Forsikringer, at han ei vilde indtage noget uden for Skibs-provisioner, men tillige for at befrie os for det omdømme, som om vi i alle tilfælde lagde ham Hindringer i Veien, bestemte os til at udklarere ham derfra, og at udvælge ham bekiendte, redelige og sanddru Mænd til at visitere ham. ... At han saavel har skuffet os, som disse Mænd, have vi erfaret. I Norge har han afsat en Deel trøier og til Kiøbenhavn har han ogsaa henbragt en Deel. Saa man kan med Sandhed sige, at P. Nolsøe i ingen Ting staaer til troende, og enhver Pligt, der maatte være ham paalagt af Høyere eller Lavere, ansees af ham som noget, som uden Ansvar, kan efterlade eller opfylde, alt efter Behag og Godtbefindende.”

Poul P. Nolsøe hefur, sambært hesa keldu, svikið tað álit, sum Löbner vísti honum við at lata skipið klarera í Klaksvík. Men kanska verri hefur hann svikið teir báðar har norðuri, sum vóru ”ham bekiendte, redelige og sanddru Mænd.”

9.4 Smáhandil annars

Eitt dømi um lógligan smáhandil, býti, gávur og tænastr millum fólk finna vit í Matrasdagbókini (Guttesen 2009). Hans Albert Matras, føddur 1771, sum var uppsitari í Ónagerði á Viðareiði (Hansen 1975:141) fór at skriva dagbók í 1790. Hvør síða var býtt í tvey; í vinstra teigi skrivaði hann um arbeiði við seyði, torv og annað viðvíkjandi garðinum; í høgra teigi skrivaði hann um síni privatu pengaviðurskifti, keyp og gávur. Eitt slag av roknskapi, sum hann eisini gjörði upp sum saldo við ársenda. Hesin roknskapur hefur týdning fyri at vurdera, um ella hvussu nógvir pengar hava verið míllum fólk, har vanlig hugsan helst er, at lítið ella einki var av reiðum pengum millum fólk.

Sum Matras sigur í ársuppperðini í 1798, so hefur hann keypt vørur og tænastr fyri 10 Gyllin og 3 skinn, men bara fingið 6 Gl -16 Sk. inn. Í 7 førum letur hann pengar fyri tænastr: at onnur spinna, seyma, veva klædnapløgg. Fleiri onnur dømir um lógligan smáhandil eru at finna í hesi dagbók

9.5 Onnur dømir um smáhandil

Davidson (1984: band 1A) nevnið nøkur dømir um handlar í Havn, sum summi siga vera loynihandlar. Men Davidson vísir á, at hetta ikki eru ólógligir handlar. Argumentini eru, at “*loynihandil er bara við útlendingar, ... men alt sum er lógliga keypt, kann frítt seljast*” (Davidson 1984, 2A; 570). Davidson vísir til (sama stað, 185) eina “*Annotationsbog for Antonius Zachariassen*” har hesin maður hefur skrivað upp alt sum fer um diskin, td hetta: “*Peter Nolsøe 1 pægl Brændevin.*”

9.6 'Insider-handil' í Tinganesi?

Ein kelda til henda serliga smáhandilin, kan vera komin úr sjálvum Tinganesi, har starvsfólkið hefur brúkt sína vitan um vørugoymsluna til egnan og annara vinning. Í skrivi frá 6.10.1807 til Forvalter Mørck (LSS-4:121) sigur Löbner við hann:

“Ved denne Leylighed maae vi gjøre Deres V.(velærværdighed, RG) opmærksom paa en Uskik, som ved i flere Aar har været i Brug, men ikke des mindre fornærmer flere, naar en og den samme Vahresort kan være af forskiellig Bonitet eller Vahresortering ere nær ved at udsælges, denne vanlig at af Underbetientene ved Handelen, da lade sig bruge som Commissionærer til at opkiøbe for andre; at detaillere de Misligheder til andres Fornærmelse, som derved kan skee, finde vi uforlødent, da de fuldkomment ere indlysende; men vi maae anmode Dem om, at advisere og tilholde samtlige Betiente, at afholde sig fra, at paatage sig slige Commissioner paa hvilke altid vil hvile en billig og ei ugrundet Mistanke. –”

Mekanismen í hesum hefur helst verið tann, at tá ið ”Underbetjente” hava varnast, at lítið er eftir av einari vøru, og kanska long tíð fór at ganga áðrenn næsta skip væntaðist at koma, so hava hesir betjentar preiað pengamenn, ella skula vit kalla teir speculantar, í býnum, sum so hava keypt alt restlagrið til fastan prís. Vøurnar eru so í lógligum smáhandli seldar víðari til okursprís. Kanska ikki ólógligt, men ódámligt. Í dag vildi man kanska kalla tað eitt slag av ”insider-handli”. Löbner biður Mørck siga starvsfólkinum í Handlinum frá, at hetta skal steðga.

Jakobsen (1966:63) sigur: ”Fjúrtaen ella fimtan toluliga opinberar loynikrambúðir sigast at hava veri í Havn í Nólsoyar-Pálls tíð edla stutt eftir hans tíð.” Hetta tal dokumenterar Jakobsen við einum ørindi úr tátinum um Lorvíks-Páll; ørindi endurgevur hann á p. 65, og har stendur: ”Fimtan eru krambúðirnar, ...” Hetta man vera ringt dømi um bland. Keldan tosar um ’krambúðir’, sum Jakobsen fær til ’opinberar loynikrambúðir’.

Allarhelst hava fleiri smáhandlar verið í Havn, og helst hefur onkur havt smuglaravøru undir diskinum, men í søguskriving higartil hefur at kalla allur smáhandil verið útlagdur sum ólógligur loynihandil. Prógvini hava, sum í hesum, føri ikki altíð verið haldgóð. Tað vísir seg at vera so í flestum førum, at høvundar ikki skilja konsekvent millum smáhandil og loynihandil.

9.7 Hevur sýslumaður Joen Christiansen eisini smuglað Manchester?

Í einum rættarmáli móti Poul P. Nolsøe, sum fer fram í 1807 (Nolsøe 1963:107), ger Poul P. Nolsøe eit mótálop og ákærir sýslumannin Joen Christiansen fyri at hava selt sær smuglaravøru. Poul P. Nolsøe setir rættarvitnunum trettan skrivligar spurningar. Ein spurningur ljóðar: ”Om det ikke vidste af eller har været med at bringe noget Tøj som Trøjer, Fjer, Manchester i Pakker(min undirstr. RG) ned til Baaden eller Jollen at indskibes i bemeldte Skib ved Nattetider?” Her verður Manchester so nevnt, og móguleikin er, at tað eisini í hesum føri hefur verið smuglað av landinum. Spurningurin ikki fær nakað beinleiðis svar, so spurningurin kemur at standa opin.

10. Endurgjaldskrøvini koma inn

Tá boð komu til Keypmannahavnar um forlissið í Svínoy, kunngjörði Stifamtmað-urin Hauch eitt Proklama, eitt innkalllisi, sum er endurgivið frammanfyri í deild 4, so krøv kundu verða send áðrenn eina vissa tíðarfrest. Krøvini skuldu dokumenterast við faktura og conossementum. Brøv, sum Hauch fekk frá firmaum, sum dokumentera rættin til part av endurgjaldinum, sum kom inn á auctiónunum í 1804 eru hesi, (LSS-3:167-169, samandráttur)

- 1 En Anmeldelse fra Handelshuset Seel Yaleus Holamelles & Co i Manchester af 29. Sep 1804 med vedføyet Factura
- 2 Et af Grosserer Halkier, her i Byen indleveret Connossement og Factura frae Handelshuset Wade Brorne & Dickinson i Leeds af 4. Nov 1803.
- 3 Handelshuset Claussen & Co i Tönningen dato Skrivelse af 7. Aug 1804 med medfølgende Manifest. –
- 4 Duntzfeldt & Co paa Hr. Henrich Duad Oppenheim af Hamburg hans Vegne af 27. Aug 1804
- 5 Pescher & Co Skrivelse af 22. de Oct samme Aar paa Handelshuset S. Aldeberth & Co Vegne i Manchester.-
- 6 Humphrey & Co i 2de Skrivelser med deri paaberaabte Connossement. –
- 7 En Skrivelse fra Seel Yates & Co i Manchester med 2 Bilage.
- 8 En Anmeldelse fra Ryberg & Co paa Johan Hutchinson i Altona hans Vegne, med 4 Connossementer og lige saa mange Forhandlings Regninger
- 9 Thomas Bordmans Skrivelse af Dato, Manchester den 17. Oct 1804
- 10 En fransk Anmeldelse fra Handels-

huuset W: Dela Cowith & Co i Londres af Dato 30 Oct 1804 med et Connossement.

11 En Engelsk Anmeldelse fra Thomas Petersen i London, af 30 Nov. 1804 med et Connossement

12 2de Skrivelser fra Blenkert & Co i Hamburg med et Connossement og Factura.

13 En Anmeldelse fra Ryberg & Co paa Hr. A. Ellermann & Co i Tönningen hans Vegne med 2de Connossementer.

–

14 2de Skrivelser fra de Conninck & Co med engelsk brev og et Connossement

15 En Skrivelse fra Müller & Löbner i Hamburg af 29. Nov 1804

16 En Anmeldelse fra Peeter Thomsen af 3. Apr 1805 for B.S. Winther i Leeds med Connossement

17 3de Skrivelser fra Wolff & Levin i Hamburg med et Connossement og en Copie af Factura

18 En Anmeldelse eller Reclamation fra Grosserer Bliner paa Assurandeurernes vegne der have assureret Skibet Wenus Ladning

19 En Copie af det Kongelige Danske Cancellies Resolution af 28.de May 1804 Told Avgivten og Biergelønnen betræffende.

20 En Dito af velbekiendte Collegie Resolution af 13.de Aug 1805 betræffende Deelingen af det Biergede. –

Allir kravhaldarar finga svar frá Hauch. Hann kvitteraði fyri móttøkuna, men bað teir hava tol, tí sakin var ikki endaliga avsluttað enn. Sum dømi verður svarið til Wolff & Levin i Hamburg endurgivið:, (LSS-1: 144-145)

”Jeg haver allerede under 9.de Febr. tilmeldet dem deres Del til forholdsmæssig Andeel af det Indkomne for hvad der er bierget fra Skibet Venus ført af Captain Dryselius som under Færøerne er inddrevet, i sin Tid naar Deling sker skulle vordet iagttaget, hvilket herved i Anledning af deres senere Skrivelse af 17.de hujus igientages. Naar imidlertid denne Deeling kan foregaae, kan ieg ingenlunde bestemme da jeg endnu ikke har modtaget det for Det biergede Gods indkomne Penge Beløb fra Færøerne. – København den 25. May 1805 / Hauch”

11. Uppkrevjingin av pengunum

Sum longu nevnt í sokallaðu Conditioner, nevndar í deild 7, sum blivu lisnar upp á hvørjum uppboði, skuldu pengarnir fyri tað keypta antin betalast kontant ella seinast innan seks vikur. Vit síggja einki um, hvat var betalt kontant, og hvussu annars gekst, tá tær 6 vikurnar vóru farnar. Men fleiri skjøl eru, sum vísa, at sorin-skrivarin Olsen hevði ilt við at avslutta rokniskapin, og senda hann inn til Stiftamtmanin. Í samband við at Stiftamtmaður Hauch letur sakina fara til Kammerraad Berg sum skal taka sær av tí praktiska, skrivar hann hetta í einum brævi, daterað 14. sep 1805, (LSS-1: 166):

”Penge Beløbet er mig endnu ikke fra Vedkommende paa Færøerne oversendt men saasart samme indløber skal det uopholdelig vordet Dem tilstillet tillige med den forventede endelige Opgiørelse over alle Udgivter med denne Stranding. –”

Ein peningaupphædd, sum er nakað minni enn helvtin av teim ca. 12.000 Rdl, sum

auctionirnar tilsamans góvu, verður send Stiftamtmaninum seinni sama árið. Eitt bræv frá Hauch til Berg, daterað 17.12.1805 (LSS-1:175) sigur:

”... tilstilles Dem herved en Anvisning udstedt af Handelsforvalter Egtved paa Færøe efter hvilken hos de den Grønlandske og Færøske Handel har i Staden skal hæves 5700 Rd af Beløbet for hvad der er indkommen for det bortsolgte biergede Gods af Skibet Venus.”

Hendan upphæddin er eisini noterað í Kassajournalini hjá Kgl. Færøeske Handel fyri 1806 (RA-3:10): *”Til Kammerraad og Amtsforvalter Bierg imod konstitueret Handelsforvalter Egtveds Anvisning af 28. May 1805 – 5700 –.”* Har kom ein partur av pengunum, men um restin nakrantíð kom, ber ikki til at siga enn. Men hetta bræv frá Stiftamtmand Hauch til Cancelli-íð tann 8.11.1806, (LSS-1: 209-210) ella meira enn 2 ár aftaná auctionirnar, lýsir støðuna væl:

”For nu underdanigst at kunne berigtige saavel denne Strandings Sag, som et par andre mindre betydelige, ligeledes indtrufne i fornævnte Aar 1804, har jeg næsten ved enhver Skibs leylighed givet Landfoged Hammershaimb⁵ der af mig er bemyndiget til at iagttage Amtets Forretninger, der paa Landet, de alvorligste Tilhold om at faa disse Strandings Sager tilendebragt og mig fornøden Rigtighed for samme tilstillet. – Denne Rigtighed er imidlertid endnu ikke aflagt, men Land-

⁵ Hetta er meðan Fútin eina umboðar Stiftamtmanin. Sama ár, 1806, verður Löbner settur í starv sum “Amtsmandatorius”, so Hammershaimb og Löbner í felag skula rækja hetta hægsta embætið.

fogeden har i de paa mine Tilhold givne Svar, bestandig angivet Sorenskriver Olsen som eeneste Aarsag til Opholdet, da denne nemlig for de Penge han inde-sidder med deels som selvtagen Indkassator ved enkelte Auctioner og deels som ... bar ved andre, endnu ikke har været gl forment?? til vedbørlig Rigtigheds aflæg-gelse. –” (mínar undristrikingar, RG)

Olsen hefur verið innkallður til Forlíks-kommissiúnina, fyri at fáa skil á ólagið, men einki kom burtúr. Tí kemur hetta alvorliga uppskotið fram: at Olsen skal áleggjast dagbøtur sum straff, til hann fær skil á sínar uppgávir. ” ... *om det efter saa-danne Omstændigheder ikke skulle være Rigtigt at Sorenskriver Olsen blev paalagt under en vis daglig Mulkt inden en bestemt Tid at aflægge vedbørlig Reede og Rigtig-hed for alt disse Strandingssager vedkom-mende.* –”

11.1 Sakin endar fyribils

Í teim skjølum, sum higartil eru funnin, ganga so eini 10 ár, men sakin ”*kommer ikke til sin Rigtighed*”, eitt orð, sum verður brúkt í jurammáli um at ein roknskapur ella sak er liðugt avgjörd og avsluttað. Sor-inskrivarin Olsen veður settur frá í 1810 vegna óóregluliga embætisfórslu. Í 1815 fekk Cancellið hetta bræv frá Stiftamt-manninum, har spurningurin er um frá-koyrði Sorinskrivarin skal setast til svars fyri at betala pengarnar, ið mangla, og um upphæddin skal takast av hansara búgvi. (LSS-1:261):

“...at der ey kan kommes til nøyagtig Kundskab om, hvor stort hans Ansvar bliver, men at det dog troes, at samme ey bliver saa stort, at Boet behøves at angribes.”

Tað seinasta, sum er nevnt í hesi Amts-protokol (1790-1816), sum Stiftamtmað-urin førði, er hetta brævið til Berg, sum hevði yvirtikið sakina frá Hauch longu í 1805, sí omanfyri. Stutta brævið, dataað 4. mai 1816 (LSS-1:281) endar soleiðis:

“... tilbagesendes Dem herved Samtlige til denne Strandingssag henhørende mig under 1ste d: M: behgl: tilstillede Docu-menter med Anmodning om, at de saa-snart som mueligt vilde underrette mig om hvorpaa denne Sags endelige Afgjør-else beroer og hvilke Oplysninger der fra Amtets Side maatte behøves for at be-fordre Afgjørelsen. / Moltke”

11.2 Hvør hevði ovastu ábyrgdina?

Sakin endar við, at tað sær út sum Sorin-skrivarin Lauritz Olsen situr eftir við ábyrgdini av pengainnkrevjingini og rokni-skapinum. Hann verður settur frá, tí arb-eiðið verður ikki gjørt liðugt. Men, sum ávíst í deild 7, so er J.F. Hammershaimb sagdur at vera incassator. Men Hammers-haimb og Hans Debes vóru bert hjálparar hjá ”Auctions Directionen”, sum ávíst í deild 7. Men tað er fútin W. Hammers-haimb, sum hevur rætt til at útbetala peng-ar, til dómis til Svínoyar Kirkju, sum víst í deild 5.3. Hasin fútin var faðir til tann nevnda J.F. Hammershaimb. Annars fram-gongur av Auctionsprotokollini, at tað er fútin, sum er pennaførari, men Sorinskriv-arin er auctionarius. Eg meti tí, at fútin W. Hammershaimb er Auctionens Direction. Men ógreitt er, um sorinskrivarin var roknaður sum partur av hesi directiún. Henda óvissa um ovastu ábyrgd, er kanska eisini medvirkandi orsök til, at fyrsta stigið fram móti einum veruligum amtmansembæti

verður tikið. Löbner kommandantur, verður amtsmandatarius og yvirtekur uppgávir frá fútanum í 1806. Í 1816 verður Löbner konstitueraður amtmaður, og harvið verður fyrsta stigið tikið til eina meira tíðarhóskandi miðfyrising, sum hevir ein klárari struktur enn undanfarnu royndirnar. Í 1821 verður Löbner fyrsti rætti amtmaður

12. Samandráttur og niðurstøða

Royndin var, at fáa nakað meira konkret at vita um hetta skipið Venus; hvussu bjargingin fór fram, hvussu tað bjargaða góðsið bleiv selt, hvør ið keypti og hvørja ávirkan hetta annars fekk.

Davidson (1966) hevur sum tann fyrsti funnið fram til navn á skipi og skipara: Venus og Dryselius. Men bæði kopibókin hjá Sitftamtmaninum (LSS-1) og Auctiónsprotokollin (LSS-3) og Norðoya sýslumaður (LSS-2) kunna lýsa hendingina við ríkiligum smálutum.

Góðsi var bjargað av bátum úr Fulgoy og Svínoy, sum brúktu tilsamans 274 manndagar. Nakað bleiv selt beinanvegin á auctión í Svínoy, meðan størriparturin bleiv skipaður til Havnar. Íalt vórðu 6 auctiónir hildnar, og seldir vóru meira enn 5000 einkultlutir fyri gott 12.000 Rdl. Góðsið var mest textil, vovið stoff av ymsum slag. Mest var av floyal, sum kallaðist Manchester. Tað verður ávíst, at meira enn 400 ymist fólk keyptu ting; tey flestu keyptu smærri nøgdir til egið brúk. Men nakrir keyptu meir enn aðrir; teir 30 persónar, sum keyptu mest, keyptu fyri 2/3 av samlaða söluvirðinum. Mest keypti Egtved, sum var handilsforvaltari. Annars vóru persónar úr bólkunum embætismenn,

prestar, bøndur og privatpersónar uppií hesum liði. Millum privatpersónarnar var Capitain Hansen tann ídnasti, men honum á baki lá Capitain Nolsøe, Nólsoyar-Páll. Spurningurin um hvar ið góðsið fór, sum hesir stóru keypararnir: Egtved, Löbner, Olsen, Hammershaimb og aðrir, kann ikki svarast greidliga. Nógv man vera selt innanoyggja í smásølu. Slík søla, verður tikið fram, hevur ikki verið ólóglig ella at meta sum loynihandil. Bert eitt lítið parti av Manchester verður smuglað til Norra. Stiftamtmaðurin lýsir Proklama og innkallar krøv frá einstaklingum og firmaum, sum við conossementum kunna dokumentera at hava havt farm við Venus. Men endaliga innkrevjingin av pengum í Føroyum gongur eftir øllum at døma trekt. Tá umleið 2 ár eru gingin, sendir Fútin eina a conto upphædd, men restin sæst ikki at vera komin, og brævaskifti bendir á, at sakin ikki var avsluttað í 1816, ella 12 ár aftaná hendingina.

Greinin er partur av projektinum “*Det færøske samfunds transformation. Et helhedsperspektiv på de sociale og økonomiske kræfter; der skabte det moderne Færøerne.*” Medarbeidarar eru: Gestur Hovgaard, Hans Andrias Sølvará, Erling Isholm og undriritaði. Mirjam Joensen var granskingarhjálpari. Eg takki teimum fyri gott samarbeiði, diskussiónir og góð ráð.

Referencur:

- Davidsen, J. 1966. *Viðbøtingar og rættleiðingar*. Aftast ópaginerað í Jakobsen (1912/1966).
- Davidsen J. 1984. *Fyrilestur hildin á Fróðskaparsetur Føroya* 22. sept. 1984. Bandupptøka av fyrilestri. Tórshavn
- Debes, H.J. 2000. *Føroya Søga. Frá Kongligum einahandli til embætismannaveldi*. Føroya Skúlabókagrunnur. Tórshavn.
- Guttesen, R. 2014. Sendingsgods fra Færøerne 1805-1855. *Fróðskaparrit* 61: 20-51.
- Guttesen, R. 2010. Veðurlag, framleiðsla og fólkatal í 1800-talinum og fyrr. Í: Nolsøe, L. *Brot úr Føroya Søgu* (s. 43-65). Fróðskapur og Føroya Landsskjalasavn. Tórshavn.
- Guttesen, R. 1999. Commander Loebner's tables and vital necessities in the Faeroe Islands in 1813. *Geografisk Tidsskrift/Danish Journal og Geography*. Special Issue: 75-80.
- Guttesen, R. 1987. Hugleiðingar um samfelagsbroytingar í Føroyum í 1800-talinum. *Brá* 11: 22-30.
- Hansen, J.S. 1975. *Tey byggja Land. Viðareiðis Són*. Egið Forlag. Klaksvík.
- Hansen, J.S. 1973. *Tey byggja land, Svínøyar sókn*. Egið Forlag. Klaksvík.
- Hansen, J.S. 1966. *Havið og vit*. 2. partur: Minniligir dagar. Egið forlag. Klaksvík.
- Hansen, E. 2009. *Nólsoy, søgubrot og fólk*. Bd 1. Egið Forlag. Tórshavn
- Jakobsen, J. 1912/1966. *Poul Nolsøe. Lívssøga og irkingar*. H.N. Jacobsens Bókhandil. Tórshavn.
- Niclasen, A. 2013. *Fólkini úti á Bø*. Sprotin. Tórshavn.
- Nolsøe, J.P.A. og Jespersen, K. 2004. *Havnar Søga II*. Tórshavnar Kommuna. Tórshavn.
- Nolsøe, P.J. 1963. *Føroya Siglingarsøga, 1000-1856*. 2. útgáva. Egið Forlag. Tórshavn.
- Olsen, Ó. 2013.: *Siglandi arvurin – søgan um føroyskt træskipasmíð*. Forlagið Kjølur. Argir.
- Øssursson, J. 1963. *Føroya Biskupa, Prósta og Prestatal*. Mentunargrunnur Føroya Løgtings. Tórshavn

Skjalasavnstílfar:

- FLB-1: Handrit G; *Klávusarbók, Klaus Lunds Dagbók*. Føroya Landsbókasavn. Tórshavn.
- LSS-1: Amtarkivið: *Færø Amts Protokol for Færøe. 1790-1816*. (1-015-01-1). Landskjalasavnið. Tórshavn.
- LSS-2: Norðoya Sýsla. *Ymist. Vrakroksnkapur* (Y-L0007). Landsskjalasavnið. Tórshavn.
- LSS-3: Sorinskrivaraarkivið: *Auctionsboøger (protokoller) 1798-1808* (1-090-04-1). Landsskjalasavnið. Tórshavn.
- LSS-4: Amtarkivið: *Amts Kopibog 1806-1809*. Landsskjalasavnið. Tórshavn.
- LSS-5: Sorinskrivaraarkivið: *Notarialprotokol 1784-1832*. (HG 1 095 02/3). Landsskjalasavnið. Tórshavn.
- RA-1: Den færøske Handelskommission. *Lister over sendingsgods fra Færøerne til København, 1805-1843*. Rigsarkivet. København
- RA-2: Den administrerende Kommission for den Kgl. Færøske Handel: *Handelsregnskaber, 1805-1812*. Rigsarkivet. København
- RA-3: Den administrerende Kommission for den Kgl. Færøske Handel: *Journal 1804-1814*. Rigsarkivet. København

Internetsíður:

- FT-1801. DDD, Dansk Demografisk Database. *Folketællingen, Færøerne 1801*. <Internet>
- Forordning 1790. History.fo. Lógir; *Forordning om en nye Interims Indretning med Handelen paa Færøerne for 5 Aar*; Frederiksberg Slot den 13. August 1790. <Internet>
- Guttesen, R. ed. (2009): *Matras-dagbøkurnar 1790-1892*. Føroya Landsskjalasavn og Norðoya Fornminnissavn. Internet 2.12.2015 <History.fo>
- ODS: Ordbog over det danske sprog. Diverse uppsløg um klædnastoffin. <ordnet.dk/ods/ordbog?query=katun>
- Wikipedia. Diverse uppsløg um klædnastoffini <Internet>